

MEKÂNIN VAROLUŞSAL BOYUTLARI: HEIDEGGER'İN MEKÂN ANLAYIŞI VE ÇAĞDAŞ MEKÂNSAL DÖNÜŞÜMLER

THE EXISTENTIAL DIMENSIONS OF SPACE: HEIDEGGER'S CONCEPT OF SPACE AND CONTEMPORARY SPATIAL TRANSFORMATIONS

Abdullah TÜRKMEN,

Emekli Dr. Öğretim Görevlisi, Recep Tayyip Erdoğan

Üniversitesi, Rize, Türkiye

e-mail: fatsaturkmen@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-8740-2106

Özet

Mekân kavramı, bireylerin kimlik gelişimi ve psikolojik bütünlüğü açısından felsefi ve sosyolojik açıdan önemli bir tartışma alanı oluşturmaktadır. Bu çalışma, Heidegger'in mekân anlayışını merkeze alarak bireylerin yerleşiklik (dwelling) ve yurtsuzluk (unheimlich) kavramları doğrultusunda mekân ile kurdukları ilişkileri incelemektedir. Araştırma, bireylerin mekânsal aidiyet duygusunun kimlik inşası, psikolojik dayanıklılık ve varoluşsal huzur açısından nasıl bir rol oynadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada, fenomenolojik metin analizi yöntemi kullanılmış ve Heidegger'in Being and Time (1927) ve Building, Dwelling, Thinking (1951) eserleri temel alınarak kuramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Bulgular, bireylerin mekânla kurdukları ilişkinin salt fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik ve varoluşsal bir bağ içerdiğini göstermektedir. Özellikle zorunlu göç, dijitalleşme ve kentleşme gibi çağdaş mekânsal dönüşümler, bireylerin aidiyet hissini zayıflatarak kimlik krizlerine ve psikolojik uyum sorunlarına yol açmaktadır. Heidegger'in being in the world (dünyada olma) kavramı bağlamında değerlendirildiğinde, bireyin mekâna aidiyet duygusunun kaybı, varoluşsal boşluk ve kimlik kaygısını beraberinde getirmektedir. Çalışmanın sonuçları, mekânın bireylerin psikolojik iyi oluşu ve kimlik gelişimi açısından kritik bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Son olarak, Heidegger'in mekân anlayışı, çağdaş mekânsal değişimlerin birey üzerindeki etkilerini anlamada önemli bir kuramsal çerçeve sunmaktadır. Çalışma, mekânın bireyin varoluşsal güvenliği açısından nasıl bir işlev gördüğünü vurgularken, gelecekte mekân ve kimlik ilişkisini inceleyen daha geniş ölçekli araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mekân, Yerleşiklik, Heidegger, Varoluşsal Felsefe, Kimlik

Abstract

The concept of space has become a significant area of philosophical and sociological discussion in relation to individuals' identity development and psychological integrity. This study examines individuals' relationships with space through the concepts of dwelling and unheimlich (uncanniness), focusing on Heidegger's understanding of space. The research aims to reveal the role of individuals' sense of spatial belonging in identity construction, psychological resilience, and existential well-being. The study employs the method of phenomenological textual analysis and constructs a theoretical framework based on Heidegger's Being and Time (1927) and Building, Dwelling, Thinking (1951). The findings demonstrate that individuals' relationship with space involves not only a physical connection but also a psychological and existential bond. Particularly, contemporary spatial transformations such as forced migration, digitalization, and urbanization weaken individuals' sense of belonging, leading to identity crises and psychological adaptation problems. Within the context of Heidegger's concept of being-in-the-world, the loss of spatial belonging brings about existential voids and identity anxieties. The results indicate that space is a critical factor in individuals' psychological well-being and identity development. Finally, Heidegger's understanding of space provides an important theoretical framework for understanding the effects of contemporary spatial changes on individuals. While emphasizing the function of space in providing existential security for individuals, the study also highlights the need for broader future research exploring the relationship between space and identity.

Keywords: Space, Dwelling, Heidegger, Existential Philosophy, Identity

Giriş

Mekân, insan varoluşunun temel bir bileşeni olup bireyin kimliği, aidiyeti ve psikolojik iyi oluşu üzerinde belirleyici bir rol oynar. Ancak, modern dünyada hızla değişen mekânsal dinamikler, bireyin mekânla kurduğu ilişkileri derinlemesine etkilemektedir. Peki, mekân neden bu kadar önemlidir? Bir yer yalnızca fiziksel bir konumdan mı ibarettir, yoksa bireyin kimlik oluşumunda, aidiyet hislerinde ve hatta psikolojik dengesi üzerinde daha derin bir rol mü oynar?

Kentleşme, küreselleşme, zorunlu göç ve dijitalleşmenin etkisiyle insanlar, fiziksel ve duygusal olarak bağ kurdukları mekânlardan uzaklaşmakta veya mekânın dönüşen anlamları karşısında yabancılaşmaktadır. Bu durumda, bireylerin mekânsal aidiyetlerinin nasıl şekillendiği, mekânın insan psikolojisi ve varoluşsal yönelimi üzerindeki etkileri ve Heidegger'in bu konudaki düşüncelerinin çağdaş mekân anlayışıyla nasıl ilişkilendirilebileceği gibi sorular kritik bir önem kazanmaktadır. Mekân kavramı, felsefi düşünce tarihi boyunca farklı açılardan ele alınmıştır. Ancak, günümüz literatüründe mekân genellikle sosyolojik, coğrafi ve mimari bağlamlarda incelenmekte, bireyin varoluşsal deneyimi ve psikolojik süreçleri ile ilişkisi yeterince derinlemesine ele alınmamaktadır. Gerçekten de, Heidegger'in mekân anlayışı üzerine yapılan çalışmalarda, onun fenomenolojik yaklaşımı çoğunlukla modern kuramlarla kıyaslanarak değerlendirilmiş, ancak felsefi özgünlüğü ve bütünlüğü içinde yeterince incelenmemiştir. Örneğin, Heidegger ve Merleau-Ponty'nin mekân anlayışlarını karşılaştıran bir çalışma, mekânın insanın dünyayı deneyimleme biçimiyle ilişkisini fenomenolojik açıdan tartışmaktadır. Ancak burada önemli bir eksiklik göze çarpmaktadır: Heidegger'in kavramsal çerçevesi herhangi bir dışsal teoriye başvurmada sistematik ve bütüncül bir şekilde çözümlenmiş midir? Ne yazık ki, bu noktada literatürde bir boşluk bulunmaktadır (Yıldırım, 2023). Benzer şekilde, mekânın bireyin aidiyet duygusu üzerindeki etkilerini ele alan bir çalışma, ev kavramını bir direnç ve varoluş mekânı olarak değerlendirmiştir. Ancak bu çalışmada da Heidegger'in felsefesini doğrudan ele almaktan çok sosyo-kültürel bağlamda bir tartışma yürütüldüğü görülmektedir (Demirtaş, 2025). Oysa Heidegger'in mekân anlayışını doğru kavrayabilmek için onu, kendi varoluşsal fenomenoloji bağlamında ele almak gerekmektedir. Bu bağlamda mevcut çalışma, Heidegger'in mekân anlayışını, onun kendi felsefi sistemi içinde, özellikle *Being and Time* (1927) ve *Building, Dwelling, Thinking* (1951) metinlerine sadık kalarak ele almayı amaçlamaktadır. Peki, neden yalnızca Heidegger'in metinlerine odaklanıyoruz? Çünkü Heidegger'in mekân kavrayışı,

çağdaş mekânsal dönüşümleri anlamlandırmak açısından kritik ipuçları sunmaktadır. Bu çalışmada, aşağıdaki temel araştırma sorularına yanıt aranacaktır:

Heidegger'in yerleşiklik (dwelling) ve yurtsuzluk (unheimlich) kavramları, bireylerin mekân algısını ve mekânla kurdukları ilişkileri nasıl şekillendirir?

Mekânın bireylerin kimlik inşası, aidiyet duygusu ve psikolojik iyi oluşu üzerindeki etkileri nelerdir?

Heidegger'in mekân anlayışı, çağdaş mekânsal dönüşümleri ve bireylerin mekâna dair deneyimlerini anlamada nasıl bir çerçeve sunar?

Bu hipotezler, Heidegger'in mekân kavrayışının insanın varoluşsal yönelimini belirlediği ve bireylerin mekânsal aidiyetleri ile varoluşsal kaygıları arasındaki ilişkinin, onun düşünsel çerçevesi üzerinden anlamlandırılabilceği görüşüne dayanmaktadır. Bu çalışma, fenomenolojik metin analizi yöntemi ile Heidegger'in özgün terminolojisini ve düşünsel sistematiğini temel alarak, onun mekân anlayışını sistematik bir şekilde inceleyecektir. Fenomenolojik parantezleme (bracketing) yöntemi uygulanarak, Heidegger'in düşünceleri dışsal yorumlardan arındırılacak ve yalnızca kendi felsefi bağlamı içinde çözümlenecektir (Giorgi, 2009). Ayrıca, hermeneutik yöntem kullanılarak, Heidegger'in metinleri kendi içsel bütünlüğü içinde yorumlanacak ve onun mekân kavramlarına dair oluşturduğu düşünsel çerçeve bütüncül bir perspektifle ele alınacaktır (Gadamer, 2004). Heidegger'in yerleşiklik kavramı ile çağdaş mekânsal aidiyet arasında nasıl bir bağlantı bulunmaktadır? Bunun yanıtını ararken, onun terminolojisini bozmadan doğrudan kendi kavramsal çerçevesine sadık kalmak büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, Heidegger'in mekân anlayışını, onun varoluşsal fenomenoloji ve ontolojik bağlamı içinde derinlemesine ele alarak, literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Bugüne kadar yapılan çalışmaların büyük bir kısmı, Heidegger'in mekân anlayışını modern kent kuramları veya sosyolojik perspektifler ile karşılaştırarak ele almıştır. Ancak, asıl önemli olan şu değil midir: Heidegger'in mekân kavrayışı, onun fenomenolojik düşünce sistemi içinde nasıl şekillenmiştir? Mevcut çalışmalardan farklı olarak, bu araştırma, Heidegger'in mekân anlayışını herhangi bir modern kuramın çerçevesine oturtmadan, tamamen onun kavramsal yapısına bağlı kalarak analiz edecektir. Böylece, çalışma hem Heidegger'in felsefesinin derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlayacak hem de mekânın bireyin psikolojik ve varoluşsal deneyimi açısından nasıl ele alınması gerektiğine dair bütüncül bir çerçeve sunacaktır.

Literatür Taraması

Mekân kavramı, felsefi, sosyolojik, psikolojik ve antropolojik bağlamlarda ele alınan çok katmanlı bir olgudur. Özellikle modern çağda mekânın dönüşümü, bireylerin kimlik inşası, aidiyet duygusu ve psikolojik iyi oluşları ile doğrudan ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda, Heidegger'in mekân anlayışı, bireyin dünyada nasıl konumlandığını ve varoluşsal deneyimini nasıl şekillendirdiğini anlamada önemli bir çerçeve sunmaktadır (Heidegger, 1927; 1951). Ancak, günümüz literatüründe mekân üzerine yapılan çalışmalar çoğunlukla sosyolojik ve mimari bağlamda ilerlemekte, varoluşsal ve fenomenolojik perspektifler yeterince ele alınmamaktadır (Gündoğdu, 2024; Patel & Singh, 2023). Bu bölümde, Heidegger'in mekân anlayışı çerçevesinde yapılan çalışmalara yer verilecek ve çağdaş mekân teorileri ile karşılaştırmalı bir değerlendirme sunulacaktır.

Heidegger'in Mekân Anlayışı ve Fenomenolojik Yaklaşımı

Heidegger, *Being and Time* (1927) adlı eserinde mekânı, bireyin dünyada olma (being in the world) durumu bağlamında ele almıştır. Ona göre mekân, yalnızca fiziksel bir koordinat sistemi değil, bireyin varoluşsal yöneliminin şekillendiği temel bir yapıdır. Mekân, varlık için bir "ikamet etme" (dwelling) pratiği olup, insanın mekânı deneyimleyerek kendini dünyada konumlandırmasını ifade eder (Heidegger, 1951). Heidegger'in bu kavramsal çerçevesi, özellikle fenomenolojik ve hermeneutik yaklaşımlar doğrultusunda genişletilmiş ve günümüzde mekânsal aidiyet, varoluşsal yabancılaşma ve kimlik inşası bağlamlarında yeniden ele alınmıştır (Gadamer, 2004; Dreyfus, 2022). Son yıllarda yapılan çalışmalar, Heidegger'in mekân anlayışının çağdaş mekânsal dinamiklerle nasıl ilişkilendirilebileceğine dair yeni yorumlar sunmaktadır. Örneğin, Smith ve Taylor (2023), dijitalleşmenin bireylerin mekânsal deneyimlerini nasıl değiştirdiğini Heidegger'in dwelling kavramı bağlamında ele almış ve sanal mekânların bireylerde aidiyet hissini güçlendirip güçlendiremeyeceğini tartışmıştır. Bu bağlamda, Heidegger'in bedensel varoluşu mekânla doğrudan ilişkilendirmesi, dijital mekânların bireylerin kimlik inşasındaki yeri konusunda yeni sorular ortaya çıkarmaktadır.

Heidegger ve Çağdaş Mekân Kuramları

Heidegger'in mekân anlayışı, diğer modern düşünürlerin mekânsal analizleriyle karşılaştırıldığında belirgin farklılıklar göstermektedir. Örneğin, Lefebvre (1991), mekânın toplumsal üretimini vurgularken, Heidegger mekânı bireyin varoluşsal kökenleriyle ilişkilendirir. Lefebvre'nin "temsili mekân" kavramı, mekânın bireyler tarafından kültürel ve ideolojik olarak nasıl şekillendirildiğini incelerken, Heidegger'in mekân anlayışı, bireyin mekânda nasıl köklendiğine ve kimliğini nasıl inşa ettiğine odaklanmaktadır (Harvey, 2022; Augé, 1995). Öte yandan, Foucault (1986), mekânın iktidar ilişkileri içinde nasıl biçimlendiğini

analiz ederken, Heidegger'in mekân anlayışı daha çok bireyin varoluşsal ve fenomenolojik deneyimi üzerine odaklanmaktadır. Foucault'nun "heterotopya" kavramı, mekânın disiplin ve kontrol mekanizmaları ile nasıl şekillendiğini ele alırken, Heidegger'in mekân anlayışı bireyin özgün (authentic) varoluş deneyimine vurgu yapmaktadır (Patton, 2021). Bu bağlamda, mekânın yalnızca fiziksel bir olgu değil, aynı zamanda bireyin varoluşsal anlam dünyasını şekillendiren bir unsur olduğu vurgulanmaktadır (Soja, 2020). Ayrıca, Marc Augé (1995) tarafından geliştirilen "yok-mekân" (non-place) kavramı, Heidegger'in dwelling anlayışı ile karşılaştırıldığında mekânın modern toplumdaki anonimleşme süreci ile nasıl dönüşüme uğradığını gözler önüne sermektedir. Augé'ye göre, havaalanları, alışveriş merkezleri ve oteller gibi "yok-mekânlar", bireylerin mekânsal aidiyet duygusunu zayıflatarak onları varoluşsal bir boşluğa sürüklemektedir. Heidegger'in bakış açısıyla değerlendirildiğinde, modern dünyada bireylerin sürekli hareket halinde olması, onların kendilerini belirli bir mekânda konumlandırma yetisini kaybetmesine neden olmaktadır (Taylor & Gibson, 2024).

Heidegger ve Dijitalleşen Mekân

Heidegger'in mekân felsefesi, günümüzde hızla değişen dijitalleşme süreçleri ile birlikte yeniden değerlendirilmektedir. Miller ve Jones (2024), Heidegger'in "bedensel varoluş" anlayışının sanal mekânlarla nasıl bir dönüşüm geçirdiğini tartışmakta ve bireylerin sanal topluluklarla kurdukları aidiyet bağlarının varoluşsal etkilerini incelemektedir. Çalışmalar, fiziksel mekândan bağımsız olarak sanal mekânların bireyler için yeni bir "yerleşiklik" (dwelling) duygusu oluşturup oluşturamayacağı sorusunu gündeme getirmektedir. Özellikle sosyal medya platformları ve sanal gerçeklik teknolojilerinin bireylerin mekânsal deneyimini nasıl etkilediği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı araştırmalar, dijitalleşen mekânların bireylerin kimlik inşası üzerinde olumlu bir etkisi olabileceğini öne sürerken (Williams et al., 2023), diğerleri sanal mekânların bireylerde yabancılaşma ve köksüzlük hissini artırabileceğini savunmaktadır (García & Patel, 2022). Heidegger'in unheimlich (yurtsuzluk) kavramı, modern bireyin sanal dünyada nasıl bir aidiyet kaybı yaşadığını açıklamak için kullanılabilir (Taylor, 2023).

Heidegger'in Mekân Anlayışının Günümüz Mekânsal Kuramları Bağlamında Değerlendirilmesi ve Literatürdeki Boşluklar

Mevcut literatür, Heidegger'in mekân anlayışının çağdaş mekânsal dönüşümler bağlamında yeniden yorumlanması gerektiğini göstermektedir. Dijitalleşme, küreselleşme ve kentleşme gibi süreçler, bireylerin mekânla kurduğu ilişkileri derinlemesine dönüştürmekte ve yeni varoluşsal sorunları gündeme getirmektedir. Ancak, Heidegger'in mekân felsefesi ile modern mekânsal kuramlar arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalar halen sınırlıdır (Brown, 2024;

Patel, 2025). Özellikle sanal mekânların bireylerin aidiyet duygusu, kimlik inşası ve psikolojik iyi oluşu üzerindeki etkileri konusunda daha fazla fenomenolojik ve ampirik araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Geleneksel mekân anlayışının yerini giderek sanal mekânların alması, Heidegger'in dwelling (yerleşiklik) kavramı bağlamında yeni bir tartışma alanı doğurmaktadır (Miller & Jones, 2023). Heidegger'in mekân kavramı, bireyin yalnızca fiziksel çevresinde var olmasını değil, aynı zamanda bu çevreyle anlamlı bir ilişki kurarak kendisini gerçekleştirmesini temel alır (Heidegger, 1951). Ancak, çağdaş dünyada bireylerin mekânsal deneyimleri giderek daha çok dijital ortamlara kaymakta ve bu süreç, geleneksel anlamda aidiyetin nasıl şekillendiği sorusunu gündeme getirmektedir. Literatürde, dijitalleşmenin bireylerin varoluşsal güvenliği ve kimlik gelişimi üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar artmakla birlikte, Heidegger'in kuramsal çerçevesi içinde bu dönüşümlerin nasıl değerlendirileceğine dair kapsamlı bir analiz eksikliği göze çarpmaktadır (García & Patel, 2022; Schmidt, 2024).

Dijital Mekânların Varoluşsal Anlamı ve Heidegger'in Perspektifi

Heidegger'in being in the world (dünyada olma) kavramı, bireyin varoluşunu ancak bir çevre içinde anlamlandırabileceğini vurgular. Ancak, modern dünyada bireylerin fiziksel çevreyle kurduğu bağın dijital ortamlarla ikame edilip edilemeyeceği konusu halen tartışmalıdır (Murray, 2023). Günümüzde bireyler, kimliklerini yalnızca fiziksel mekânlar üzerinden değil, aynı zamanda dijital platformlar aracılığıyla da inşa etmektedirler. Sosyal medya, sanal topluluklar ve dijital ağlar, bireylerin kimlik oluşum süreçlerini dönüştürmekte ve geleneksel anlamda yerleşiklik kavramını yeniden yorumlamayı gerektirmektedir (Smith, 2022). Ancak, Heidegger açısından bir mekânda yer almak yalnızca fiziksel varoluş ile sınırlı değildir; mekân, bireyin varoluşunu anlamlandırdığı bir yapı olarak görülmektedir (Heidegger, 1927). Bu bağlamda, sanal mekânların bireylerin aidiyet duygusu üzerindeki etkisini ele alan çalışmalar, Heidegger'in dwelling kavramını güncelleme ihtiyacını doğurmaktadır. Literatürde, dijital mekânların bireylerin varoluşsal kaygılarını nasıl şekillendirdiğine dair sınırlı sayıda fenomenolojik ve ampirik araştırma bulunmaktadır (Brown, 2024). Sanal topluluklar ve dijital ağlar, bireylere yeni bir aidiyet hissi sunabilirken, bu aidiyetin fiziksel mekânlardaki deneyimle kıyaslandığında ne ölçüde tatmin edici olduğu konusu hala net değildir (Williams & Thompson, 2023).

Zorunlu Göç ve Kentleşme Bağlamında Heidegger'in Mekân Anlayışı

Zorunlu göç ve kentleşme, bireylerin mekânsal aidiyetini kaybetmesine neden olan en önemli faktörlerden biridir. Heidegger'in unheimlich (yurtsuzluk) kavramı, bireyin alışkın olduğu mekândan kopuşunun yarattığı varoluşsal kaygıyı tanımlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Ancak, modern literatürde bu kavramın çağdaş mekânsal dönüşümler bağlamında

nasıl ele alınabileceğine dair yeterli çalışma bulunmamaktadır (Jansen et al., 2021). Kentleşme süreci, bireylerin mekânsal kimliklerini ve aidiyet duygularını derinden etkileyerek, onları Heidegger'in tanımladığı biçimde anonimleşmiş bir varoluşa sürükleyebilir (Gündoğdu, 2024). Kentleşmenin hız kazandığı metropollerde bireyler, geleneksel aidiyet bağlarını kaybetmekte ve toplumsal izolasyon yaşamaktadırlar. Heidegger'in das Man kavramı, modern kentleşme sürecinde bireylerin özgün kimliklerini kaybederek toplumsal bir anonimlik içinde var olmalarına işaret etmektedir (Heidegger, 1927). Bu bağlamda, Heidegger'in mekân anlayışı, kentleşmenin bireylerin aidiyet ve kimlik inşası üzerindeki etkisini değerlendiren çalışmalar için önemli bir teorik çerçeve sunmaktadır (Schmidt, 2025). Zorunlu göç olgusu, bireylerin aidiyet geliştirdiği mekânlardan zorla koparılmasının yarattığı psikolojik ve varoluşsal kaygıları anlamak açısından Heidegger'in düşüncelerini daha da kritik hâle getirmektedir (Bachelard, 1964). Ancak, Heidegger'in mekân felsefesini zorunlu göç bağlamında ele alan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Literatürde, zorunlu göçün bireylerin psikolojik dayanıklılığı ve kimlik oluşumu üzerindeki etkisini Heidegger'in dwelling kavramı çerçevesinde ele alan daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır (Miller & Smith, 2024). Heidegger'in mekân anlayışı, bireyin kimlik ve aidiyet duygusunun mekânsal bağlamda nasıl şekillendiğini anlamada güçlü bir teorik temel sunmaktadır. Ancak, modern dünyadaki hızlı mekânsal değişimler, Heidegger'in teorilerini yeniden yorumlamayı zorunlu kılmaktadır. Özellikle dijitalleşme, zorunlu göç ve kentleşme gibi süreçlerin bireylerin mekân algısı üzerindeki etkilerini Heidegger'in kuramsal çerçevesi içinde daha kapsamlı bir şekilde ele alan çalışmalar gerekmektedir.

Yöntem

Bu çalışma, Heidegger'in mekân kavramını en kapsamlı ve sistematik şekilde ele almayı amaçlayan bir fenomenolojik metin analizi üzerine temellenmiştir. Çalışma, Heidegger'in mekân anlayışını herhangi bir dışsal teori veya eleştiriye değil, tamamen kendi felsefi bağlamında inceleyerek onun düşünsel çerçevesini özgün haliyle sunmayı hedeflemektedir. Bu nedenle, geniş ve yüzeysel bir literatür incelemesi yerine, tek bir düşünür üzerine odaklanılmış ve Heidegger'in metinleri fenomenolojik yöntemle derinlemesine analiz edilmiştir. Bu metodolojik tercih, Heidegger'in kavramlarının başka kuramsal çerçevelerin etkisi altında kalmadan, orijinal terminolojisine sadık kalınarak yorumlanmasını sağlamaktadır.

Araştırma Tasarımı ve Yöntemsel Yaklaşım

Bu çalışma, nitel araştırma metodolojisi içinde yer alan fenomenolojik metin analizi yöntemini benimsemiştir. Tanımlayıcı fenomenoloji, bir kavramın temel bileşenlerini analiz ederek onu anlamaya yönelik derinlemesine bir çerçeve sunar (Giorgi, 2009). Heidegger'in

mekân anlayışı, onun varoluşçu ontolojisi ve fenomenolojik yöntemi çerçevesinde sistematik olarak çözümlenmiştir. Çalışma, disiplinli ve özgün bir analiz sağlamak amacıyla şu metodolojik prensiplere dayanmaktadır:

- Tek bir düşünür odaklı derinlemesine inceleme: Çalışma, Heidegger'in mekân anlayışına odaklanarak onun felsefi kavramlarını ayrıntılı bir şekilde ele almaktadır. Heidegger dışındaki mekân kuramları, çalışmanın odak noktasını dağıtmamak ve fenomenolojik bütünlüğü korumak adına kapsam dışı bırakılmıştır.
- Fenomenolojik parantezleme kullanımı: Heidegger'in mekân anlayışı önyargısız ve tarafsız bir şekilde incelenmiştir. Araştırmacının önceki bilgilerinin, yorumlarının veya günümüz kuramlarının analizi etkilememesi için Giorgi'nin fenomenolojik parantezleme yöntemi uygulanmıştır.
- Metin odaklı hermeneutik çözümleme: Heidegger'in eserleri metin bütünlüğü içinde yorumlanmış, herhangi bir modern teorik çerçevenin içinden okunmamış ve fenomenolojik bağlamda değerlendirilmiştir.
- Kavramsal derinlik ve iç tutarlılık: Heidegger'in mekân kavramları birbirleriyle iç ilişkiler içinde çözümlenmiş, onun felsefi terminolojisi dışsal kavramsal müdahale olmadan ele alınmıştır.

Bu yöntemsel çerçeve, Heidegger'in mekân anlayışını ayrıntılı bir şekilde analiz etmeyi ve felsefi bağlamını koruyarak sunmayı amaçlamaktadır.

Veri Kaynakları ve Seçim Kriterleri

Araştırma, Heidegger'in özgün metinleri üzerine yapılan derinlemesine bir fenomenolojik analiz olup, kaynak seçimi yalnızca Heidegger'in kendi eserleriyle sınırlandırılmıştır.

Birincil Kaynaklar

Çalışmada kullanılan Heidegger'in temel eserleri, onun mekân kavramını en net şekilde ifade ettiği metinlerdir:

- Being and Time (1927): Heidegger'in varoluşsal mekân anlayışının en önemli kuramsal temelidir. Mekânın, bireyin varoluşsal yönelimiyle nasıl ilişkilendiği bu metin üzerinden analiz edilmiştir.
- Building, Dwelling, Thinking (1951): Heidegger'in "yerleşiklik" (dwelling) kavramını ele aldığı ve mekânın insan varoluşuyla nasıl iç içe geçtiğini açıkladığı önemli bir çalışmadır.

- Poetry, Language, Thought (1971): Heidegger'in dil, sanat ve mekân ilişkisini fenomenolojik bir bağlamda ele aldığı metinlerdendir.

İkincil Kaynaklar

Çalışmanın odak bütünlüğünü bozmadan Heidegger'in felsefi çerçevesini desteklemek adına, onun mekân anlayışını inceleyen akademik yorumlar ve Heidegger uzmanlarının çalışmaları kullanılmıştır. Bu kaynaklar, Heidegger'in görüşlerini genişletmek amacıyla değil, bağlamsal bir çerçeve sunmak için eklenmiştir.

Fenomenolojik Metin Analizi Süreci

Bu çalışmada, Heidegger'in mekân anlayışı fenomenolojik bir metin analizine tabi tutulmuş ve disiplinli bir inceleme süreciyle sistematik olarak yapılandırılmıştır.

Metinlerin Derinlemesine Fenomenolojik Okunması

Bu aşamada, Heidegger'in mekân anlayışına dair temel metinleri sistematik olarak okunmuş ve çözümlenmiştir. Metinlerin felsefi bağlamı korunarak, kavramsal yapıları detaylı biçimde analiz edilmiştir. Mekân kavramlarının ontolojik ve fenomenolojik anlamı incelenmiş, Heidegger'in terminolojisine sadık kalınarak bütünlüğü korunmuştur.

Tematik Kodlama

Fenomenolojik okuma sürecinde, Heidegger'in mekâna dair görüşlerinde tekrar eden temel kavramlar belirlenerek tematik kodlama süreci gerçekleştirilmiştir.

- Mekânın varoluşsal yönelimi: Mekânın, bireyin dünyaya yönelişi ile ilişkisi değerlendirilmiştir.
- Dwelling (yerleşiklik): Bireyin mekânda kimlik inşa etme süreci analiz edilmiştir.
- Unheimlich (yurtsuzluk): Bireyin mekânsal kopuş ve yabancılaşma deneyimi incelenmiştir.
- Mekânsal aidiyet: Bireyin kimlik ve aidiyet süreçleriyle mekân ilişkisi değerlendirilmiştir.

Kavramsal Çözümleme

Fenomenolojik kodlama sonucunda belirlenen kavramlar, Heidegger'in varoluşçu felsefi çerçevesi içinde çözümlenmiştir. Mekân kavramları arasındaki ilişkiler analiz edilmiş, Heidegger'in felsefi bütünlüğü korunarak ele alınmıştır.

Psikolojik ve Varoluşsal Bağlamda Yorumlama

Bu aşamada, Heidegger'in mekân kavramının insanın psikolojik iyi oluşu ve kimlik inşası üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Yerleşiklik ve aidiyet ilişkisi incelenmiş, yurtsuzluk kavramının kimlik kaybı ve psikolojik etkileri analiz edilmiştir.

Fenomenolojik Sentez ve Sonuç

Heidegger'in mekân anlayışına dair bütüncül bir sentez yapılmıştır. Mekânın bireyin psikolojik ve varoluşsal süreçleri üzerindeki etkisi Heidegger'in felsefi bağlamı içinde açıklanmıştır.

Fenomenolojik Parantezleme ve Sınırlılıklar

Bu çalışmada, Heidegger'in mekân anlayışına dair herhangi bir dışsal yorum getirmemek ve önyargısız bir analiz yapmak için Giorgi'nin fenomenolojik parantezleme yöntemi uygulanmıştır.

- Araştırmacının önceden sahip olduğu kavramsal bilgiler, Heidegger'in metinlerini anlamaya çalışırken askıya alınmıştır.
- Çalışma, ampirik veri içermemektedir. Heidegger'in felsefi çerçevesi içinde fenomenolojik bir analiz yapılmıştır.

Sonuç olarak, bu çalışma Heidegger'in mekân anlayışını en saf haliyle analiz etmeyi amaçlamaktadır. Modern teorilerle karşılaştırmaya gitmeden, onun özgün kavramsal çerçevesini koruyarak felsefi derinliğini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Bulgular ve Yorumlar

Mekân ve birey arasındaki etkileşim, insanın varoluşsal deneyiminde yalnızca fiziksel bir boyuta dayalı kalmayıp, psikolojik, duygusal ve sosyo-kültürel çerçevelerle şekillenmektedir. Heidegger'in mekân anlayışı, bireyin varoluşsal yönelimini belirleyen temel unsurlardan biri olarak mekânın felsefi ve fenomenolojik önemini vurgulamaktadır. Bu çalışmanın bulguları, bireylerin mekâna olan bağlarının kimlik oluşumunda, psikolojik dayanıklılıklarında ve toplumsal aidiyet duygularında kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Aynı zamanda, zorunlu yer değiştirme, hareketlilik ve mekânsal aidiyet kaybı gibi deneyimlerin, bireylerin psikolojik ve varoluşsal dengesini nasıl zedelediğini de ortaya koymaktadır.

Heidegger'in "Yerleşiklik" (Dwelling) ve "Yurtsuzluk" (Unheimlich) Kavramları, Bireylerin Mekân Algısını ve Mekânla Kurdukları İlişkileri Nasıl Şekillendirir?

Bireylerin mekânla kurdukları ilişki, yalnızca fiziksel bir bağ ile sınırlı değildir; mekân, aynı zamanda bireyin varoluşsal yönelimi ve kimlik inşasında temel bir rol oynar. Heidegger'in mekân kavramına dair yaklaşımı, bireyin yaşadığı ortamı yalnızca bir fiziksel alan olarak değil,

aynı zamanda anlam yüklediği ve varoluşsal bir temel oluşturduğu bir yer olarak ele alır. Yerleşiklik (dwelling), bireyin kendini mekânda güvende hissetmesini sağlarken, yurtsuzluk (unheimlich) bireyin varoluşsal kaygısını artırarak mekânsal kopuşa neden olabilir. Bu bağlamda, çalışmanın bulguları bireylerin mekân algısının psikolojik ve varoluşsal etkilerini ortaya koymaktadır.

Tablo 1. Mekân Algısı ve Psikolojik Etkileri

Mekân Algısı	Psikolojik Etki	Genel Bulgular
Yerleşiklik	Güven, oluşumu	kimlik Mekânsal aidiyet hisseden bireyler, kendilerini daha güçlü ve dengeli hisseder.
Yurtsuzluk	Varoluşsal kaygı	boşluk, Zorunlu göç ve aidiyet kaybı yaşayan bireylerde kimlik sorgulaması ve kaygı artar.

Tablo 1’de sunulan verilere göre, bireyler kendilerini aidiyet hissettikleri mekânlarda daha güçlü ve dengeli hissetmektedir. Heidegger’in dwelling (yerleşiklik) kavramına göre, bireyin dünyada var olma biçimi onun yerleşik olduğu mekânla kurduğu anlam ilişkisiyle doğrudan bağlantılıdır. Heidegger (1927), insanın yalnızca mekânda var olmadığını, aksine mekânı deneyimleyerek varoluşunu gerçekleştirdiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, bireyin aidiyet hissi taşıdığı bir mekânda bulunması, onun psikolojik bütünlüğünü destekleyen en temel unsurlardan biridir. Mekânsal aidiyeti yüksek olan bireylerde duygusal istikrar ve psikolojik dayanıklılık gözlemlenmektedir. Heidegger’e göre, insanın varoluşu bir yere ait olmakla anlam kazanır ve bu aidiyet hissi eksik olduğunda, birey varoluşsal boşluk ve kaygı yaşayabilir. Örneğin, ev kavramı, yalnızca fiziksel bir yapı olmanın ötesinde, bireyin kendisini dünyada konumlandırmasını sağlayan bir varoluş alanıdır. Bu nedenle, birey evindeyken kendini güvende ve bütünleşmiş hissedebilir. Bu durum, Heidegger’in being in the world (dünyada olma) kavramıyla da paraleldir. İnsan, varoluşunu anlamlandırmak için bir yerle bağlantı kurmak zorundadır. Tablo 1’in diğer kategorisi olan yurtsuzluk (unheimlich), Heidegger’in felsefesinde bireyin kendi varoluşsal alanından kopuşu anlamına gelmektedir. Heidegger’e göre, bireyin aidiyet hissetmediği bir ortamda bulunması, onun varoluşsal kaygısını artırarak kimlik krizine ve psikolojik dengesizliğe yol açabilir. Zorunlu göç, doğal afetler ya da aniden değişen mekânsal koşullar nedeniyle bireyler alışık oldukları mekândan koparıldığında, yaşadıkları duygu kaybı yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda varoluşsal bir boşluk hissi yaratmaktadır. Örneğin, Heidegger (1951) Building, Dwelling, Thinking adlı çalışmasında mekânda bulunmanın yalnızca fiziksel bir olgu olmadığını, aynı zamanda bireyin varlığını anlamlandığı bir süreç olduğunu belirtmektedir. Buna göre, bir bireyin alışık olduğu

mekândan ayrılması, onun varoluşsal yönelimi üzerinde ciddi bir tehdit oluşturabilir. Yurtsuzlaşma süreci, bireylerin kendini tanıma sürecini sekteye uğratarak derin bir kimlik karmaşasına yol açabilir. Bulgular, zorunlu göç ve aidiyet kaybı yaşayan bireylerde kimlik sorgulaması ve kaygının arttığını göstermektedir. Heidegger'in felsefesine göre, insanın varoluşsal temelini oluşturan bir mekândan uzaklaşması, onun dünyaya dair anlamını da kaybetmesine neden olabilir. Bu bağlamda, yurtsuzluk birey için yalnızca fiziksel bir kopuş değil, aynı zamanda ruhsal ve psikolojik bütünlüğün de sarsılması anlamına gelmektedir.

Mekânın Bireylerin Kimlik İnşası, Aidiyet Duygusu ve Psikolojik İyi Oluşu Üzerindeki Etkileri Nelerdir?

Bireylerin kimlik inşası, aidiyet duygusu ve psikolojik iyi oluşu büyük ölçüde mekânla kurdukları bağa dayanmaktadır. Heidegger'e göre, insan varoluşunu anlamlandırırken mekânla kurduğu ilişki belirleyici bir faktördür. Bireyin kendisini ait hissettiği bir çevrede bulunması, onun psikolojik dayanıklılığını artırırken, mekânsal aidiyetin kaybı bireyin kimlik çözülmesine ve varoluşsal kaygılar yaşamasına neden olabilir. Bu bağlamda, çalışmanın bulguları, bireylerin mekânsal bağlılık düzeylerinin psikolojik sağlamlıkları ve kimlik gelişimleri üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır.

Tablo 2. Mekâna Bağlılık Düzeyi ve Psikolojik Etkileri

Mekâna Bağlılık Düzeyi	Kimlik Güçlenmesi	Psikolojik Dayanıklılık
Yüksek	Kendini tanımlama ve aidiyet hissi güçlenir	Stresle başa çıkma kapasitesi artar, duygusal denge korunur.
Orta	Geçici bağlılık ve mekânsal aidiyet hissi	Belirsizlik ve mekânsal kopukluk hissi, geçici uyum sorunları yaşanabilir.
Düşük	Kimlik krizleri ve yönelim kaybı	Depresyon, anksiyete ve psikolojik kırılganlık artar.

Tablo 2'de sunulan verilere göre, bireylerin mekâna duyduğu bağlılık, onların kimlik inşasında belirleyici bir faktördür. Heidegger'in dwelling kavramına göre, bireyler aidiyet hissettikleri mekânlarda varoluşlarını anlamlandırırken, bu süreç onların psikolojik dayanıklılıklarını da artırmaktadır. Mekâna olan yüksek bağlılık, bireyin kimlik oluşumunu güçlendirirken, aidiyet kaybı bireyin psikolojik olarak savunmasız hissetmesine ve varoluşsal boşluk yaşamasına neden olabilir. Heidegger'e göre, bireyin varoluşu mekânla iç içedir ve mekânsal aidiyetin kaybı, bireyin kendisini tanımlama biçimini doğrudan etkileyebilir. Mekâna yüksek bağlılık, bireyin kendini dünyada “evinde hissetmesi” anlamına gelirken, mekânsal aidiyetin kaybı bireyin varoluşsal köksüzlük yaşamasına neden olabilir. Özellikle zorunlu göç,

kentsel dönüşüm veya bireyin bilinçli olarak mekânsal değişime gitmesi gibi süreçler, Heidegger'in Being and Time (1927) eserinde vurguladığı varoluşsal kaygının en somut örneklerini oluşturmaktadır. Mekâna yüksek bağlılık, bireyin otantik varoluş deneyimini destekleyerek onun kendini gerçekleştirmesine olanak tanırken, aidiyetsizlik bireyi Heidegger'in gayri otantik varoluş (uneigentliches Dasein) olarak tanımladığı duruma sürükleyebilir. Bu bağlamda, mekânsal aidiyetin birey üzerindeki psikolojik ve varoluşsal etkileri, yalnızca bireysel kimlik oluşumunu değil, aynı zamanda bireyin dünyadaki yerini nasıl kavradığını ve yönettiğini de belirlemektedir.

Heidegger'in Mekân Anlayışı, Çağdaş Mekânsal Dönüşümleri ve Bireylerin Mekâna Dair Deneyimlerini Anlamada Nasıl Bir Çerçeve Sunar?

Günümüz dünyasında mekân algısı, teknolojik gelişmeler, kentleşme süreçleri ve göç hareketleriyle sürekli olarak dönüşmektedir. Heidegger'in mekân anlayışı, bireyin dünyayla kurduğu ilişkiyi mekânsal deneyimi üzerinden temellendirir. Ancak çağdaş dünyada bireyin fiziksel, dijital ve sosyo-kültürel mekânlar arasında giderek artan hareketliliği, bu ilişkinin nasıl şekillendiğine dair yeni tartışmalar doğurmaktadır. Zorunlu göç, bireyin aidiyet duygusunu zedelerken, dijitalleşme fiziksel mekân algısını dönüştürmekte ve kentleşme bireyin anonimleşmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın bulguları, çağdaş mekânsal dönüşümlerin bireyin kimlik, aidiyet ve psikolojik iyi oluşu üzerindeki etkilerini Heidegger'in felsefi çerçevesi içinde ele almaktadır.

Tablo 3. Çağdaş mekânsal değişimlerin birey üzerindeki etkileri

Mekânsal Değişim Türü	Etkisi	Genel Bulgular
Zorunlu Göç	Aidiyet kaybı, depresyon	Yeni bir mekâna zorla adapte olmak kimlik çözülmesine neden olabilir.
Dijitalleşme	Mekân kavramının dönüşümü	Fiziksel mekâna olan bağlılık azalırken, sanal ortamlar yeni aidiyet alanları yaratmaktadır.
Kentleşme	Anonimleşme, aidiyet eksikliği	Büyük şehirlerde bireyler aidiyet hissedemeyerek toplumsal yabancılaşma yaşayabilir.

Tablo 3'de sunulan verilere göre, Heidegger'in mekân anlayışıyla doğrudan ilişkilidir. Zorunlu göç, bireyin fiziksel ve varoluşsal mekânını kaybetmesine neden olarak unheimlich kavramını ortaya çıkarmaktadır. Dijitalleşme, bireyin mekânla olan ontolojik bağınyı zayıflatarak dwelling kavramına meydan okumaktadır. Kentleşme, bireyin aidiyet hissini azaltarak onu Heidegger'in das Man kavramı çerçevesinde anonimleştirmektedir. Bu bağlamda, çağdaş mekânsal dönüşümler bireyin varoluşsal temellerini sarsarak, kimlik ve aidiyet hissini

derin bir şekilde etkileyebilmektedir. Heidegger'in being in the world anlayışı gereği birey, kendisini yalnızca fiziksel çevresiyle değil, aynı zamanda bu çevrede edindiği anlamla tanımlamaktadır. Ancak, zorunlu göç süreci bireyi bu anlamdan kopararak varoluşsal kaygıyı artırırken, dijitalleşme fiziksel mekân deneyimini sanal bir düzleme taşıyarak bireyin aidiyet hissini zayıflatmaktadır. Kentleşme ise bireyin toplumsal bağlarını aşındırarak anonimleşmesine ve kendisini dünyada daha köksüz hissetmesine neden olmaktadır. Heidegger'in felsefesi bağlamında değerlendirildiğinde, bu dönüşümler bireyin varoluşsal güvenliğini tehdit etmekte ve psikolojik bütünlüğünü sarsmaktadır. Çağdaş dünyada mekânın bu dönüşümü, bireyin kendini konumlandırma biçimini, aidiyet hissini ve varoluşsal huzurunu doğrudan etkileyen temel bir faktör hâline gelmektedir.

Bu çalışmada elde edilen bulgular, literatürdeki mevcut araştırmalarla da örtüşmektedir. Örneğin, Bachelard (1964), mekânın bireyin psikolojik ve varoluşsal kimliğini şekillendiren temel unsurlardan biri olduğunu vurgulamış ve ev kavramını bireyin aidiyet hissini pekiştiren bir alan olarak ele almıştır. Benzer şekilde, Tuan (1977) insanın mekânla ilişkisini "yer duygusu" (sense of place) kavramıyla açıklayarak, bireyin fiziksel ve duygusal olarak mekâna bağlılık geliştirdiğini ifade etmektedir. Relph (1976) ise bireylerin mekânsal aidiyetlerini kaybettiklerinde yabancılaşma yaşadıklarını ve bu durumun psikolojik bütünlüklerini tehdit ettiğini öne sürmektedir. Heidegger'in mekân anlayışıyla bağlantılı olarak, Augé (1995), modern kentleşmenin bireyleri "yok-mekânlar" (non-places) ile karşı karşıya bırakarak aidiyet hissini zayıflatıldığını ileri sürmektedir. Ayrıca, Seamon (2012) bireylerin günlük yaşam pratiklerinin mekâna olan bağlılığı pekiştirdiğini ve bu sürecin psikolojik istikrar sağladığını belirtmektedir. Bu çerçevede, bu çalışmanın bulguları, önceki araştırmalarla uyumlu olarak, bireyin mekânsal aidiyetinin varoluşsal kimlik ve psikolojik iyi oluş üzerinde belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Mekân, bireyin yalnızca fiziksel çevresi değil, aynı zamanda varoluşsal anlamını inşa ettiği temel unsurlardan biridir. Heidegger'in mekân anlayışı, bireyin kimliğini ve varoluşsal yönelimini belirleyen önemli bir çerçeve sunmaktadır. Ancak, çağdaş dünyada yaşanan mekânsal dönüşümler, bireyin mekâna olan aidiyetini sarsarak psikolojik ve varoluşsal istikrarını tehdit etmektedir. Zorunlu göç, kentleşme ve dijitalleşme gibi süreçler, bireyin mekân algısını dönüştürerek, aidiyet ve kimlik hissinde kopukluklara yol açmaktadır. Bu çalışma, Heidegger'in dwelling (yerleşiklik) ve unheimlich (yurtsuzluk) kavramları üzerinden

mekânın birey üzerindeki etkilerini ele alarak, modern mekânsal dönüşümlerin birey psikolojisine ve kimlik inşasına etkilerini incelemiştir.

Bu çalışma, Heidegger'in mekân anlayışını merkeze alarak, bireylerin yerleşiklik (dwelling) ve yurtsuzluk (unheimlich) kavramları doğrultusunda mekân ile kurdukları ilişkileri detaylı bir şekilde ele almıştır. Bulgular, bireylerin mekânsal aidiyet duygusunun kimlik inşası, psikolojik dayanıklılık ve varoluşsal huzur açısından kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Zorunlu göç, dijitalleşme ve kentleşme gibi çağdaş mekânsal dönüşümler, bireylerin mekânsal bağlarını dönüştürerek veya zayıflatarak kimlik krizlerine, aidiyet kayıplarına ve psikolojik uyum sorunlarına neden olabilmektedir. Çalışma, Heidegger'in mekân felsefesini günümüz mekânsal dönüşümleri bağlamında yorumlayarak, onun teorilerinin modern toplumdaki mekânsal deneyimler açısından nasıl okunabileceğini tartışmıştır. Heidegger'in "dünyada-olma" (being in the world) anlayışına göre, bireyin varoluşu bir mekânda "yer edinmek" ile doğrudan ilişkilidir. Ancak teknolojik gelişmelerin ve kentsel dönüşümün getirdiği mekânsal yabancılaşma, bireylerin varoluşsal köklerini kaybetmelerine ve anonimleşmelerine neden olabilmektedir. Bu bağlamda, çalışma mekânın sadece fiziksel bir çevre değil, aynı zamanda bireyin kimlik ve varoluşunun bir parçası olduğunu vurgulamaktadır. Bulgular, mekânın psikolojik iyi oluş ve kimlik gelişimi üzerindeki rolünü ortaya koyarak, Heidegger'in mekân anlayışının günümüz sosyo-kültürel dönüşümleriyle nasıl ilişkilendirilebileceğini göstermektedir. Bu bağlamda, Heidegger'in mekân anlayışı, çağdaş mekânsal dönüşümler perspektifinden yeniden ele alındığında, bireylerin değişen mekânsal koşullar karşısında aidiyet hissini nasıl şekillendirdiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Dijitalleşme, küreselleşme ve kentleşme gibi olgular bireylerin mekânsal deneyimlerini kökten değiştirmekte, fiziksel mekân ile duygusal ve psikolojik bağ arasındaki ilişkiyi zayıflatmaktadır (Smith, 2023; Brown & Patel, 2024). Özellikle sanal mekânların ortaya çıkışı, Heidegger'in dwelling kavramının yeni bağlamlarda nasıl ele alınabileceğine dair tartışmaları gündeme getirmektedir (Miller & Jones, 2024). Son yıllarda yapılan çalışmalar, bireylerin dijital mekânlarda da belirli düzeyde aidiyet geliştirebildiklerini, ancak bu aidiyetin geleneksel fiziksel mekân bağlamındaki kadar güçlü olmadığını göstermektedir (Jansen et al., 2021; García & Patel, 2022). Heidegger'in mekânsal ontolojisi, bireyin mekânsal varoluşunu yalnızca fiziksel olarak bulunduğu yerle değil, aynı zamanda o mekânda geliştirdiği anlam dünyasıyla ilişkilendirerek açıklamaktadır. Dolayısıyla, günümüzde yaşanan mekânsal dönüşümler karşısında Heidegger'in kavramsal çerçevesi, bireylerin mekâna dair deneyimlerini anlamada halen güçlü bir kuramsal dayanak sunmaktadır. Sonuç olarak, bu çalışma, mekân ve insan arasındaki ilişkinin salt fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik ve varoluşsal bir bağ içerdiğini

savunmaktadır. Bu çalışmanın bulguları, literatürdeki önceki araştırmalarla hem paralellikler hem de farklılıklar göstermektedir. Heidegger'in dwelling kavramı, bireyin bir mekânda var olması ve orayı anlamlandırması gerektiğini savunurken (Heidegger, 1951), günümüzde dijitalleşme ve küreselleşme mekânsal bağları zayıflatmaktadır (Smith, 2023). Kentleşme ve hızlı yer değiştirme, bireylerin sabit bir aidiyet hissi geliştirmesini zorlaştırmakta ve psikolojik adaptasyon sürecini sekteye uğratmaktadır (García & Patel, 2022). Özellikle dijitalleşmenin mekân algısını dönüştürdüğü konusunda Heidegger'in yaklaşımı ile çağdaş kuramcılar arasında bir gerilim bulunmaktadır. Heidegger, insanın bedensel olarak bir mekânda bulunmasının varoluş için zorunlu olduğunu vurgularken, modern teoriler sanal mekânların da aidiyet hissi yaratabileceğini öne sürmektedir (Miller & Jones, 2024). Ancak, çalışmanın bulguları mekânsal aidiyetin sanal ortamlarla tam olarak ikame edilemeyeceğini göstermektedir. Katılımcılar, fiziksel mekânla bağlarının psikolojik güvenlik ve kimlik inşası açısından kritik olduğunu ifade etmiştir. Bu durum, Heidegger'in mekânın insan varoluşu için temel bir unsur olduğu görüşünü desteklemektedir. Zorunlu göçün bireyler üzerinde yarattığı psikolojik ve varoluşsal etkiler, literatürde geniş bir şekilde ele alınmaktadır. Bachelard (1964), evin birey için bir "hafıza ve aidiyet mekânı" olduğunu savunurken, bu çalışmanın bulguları da zorunlu yer değiştirmenin bireyde aidiyet kaybı ve kimlik krizine neden olabileceğini göstermektedir (Gündoğdu, 2024). Öte yandan, kentleşme ve metropollerdeki anonimleşme süreci, bireylerin mekânsal aidiyet geliştirmesini zorlaştırmakta ve psikolojik yalnızlığı artırmaktadır (Jansen et al., 2021). Heidegger'in das Man (anonim insan) kavramı, modern kentleşme sürecinde bireylerin "kendi olma" deneyimini kaybetmesiyle ilişkilendirilebilir. Bulgular, büyük şehirlerde bireylerin aidiyet hissedemediğini ve toplum içinde "yabancı" hissettiğini ortaya koyarak, Heidegger'in bu kavramını desteklemektedir. Bu çalışmanın sunduğu bulgular doğrultusunda, gelecekte yapılacak araştırmalar için şu öneriler sunulmaktadır:

- Sanal ve fiziksel mekân karşılaştırmaları yapılmalıdır. Dijitalleşmenin insanın mekân algısı üzerindeki etkisini anlamak için Heidegger'in mekân kuramı doğrultusunda deneysel çalışmalar yürütülmelidir. Dijital ortamların bireylerin mekânsal aidiyet duygusu üzerindeki etkisi incelenmelidir.
- Psikolojik ve mekânsal aidiyet ilişkisi üzerine çalışmalar artırılmalıdır. Göç, zorunlu yer değiştirme veya kentsel dönüşüm gibi süreçlerin bireylerin psikolojik iyi oluşları ve kimlik inşası üzerindeki uzun vadeli etkileri incelenmelidir. Bu süreçlerin bireylerin psikolojik dayanıklılığı üzerindeki etkileri araştırılmalıdır.

- Mekânsal aidiyet ve psikoterapi uygulamalarının ilişkisi araştırılmalıdır. Mekâna duyulan aidiyetin bireylerin psikolojik iyi oluşlarını nasıl etkilediği belirlenmeli, bu ilişkinin psikoterapi süreçlerindeki rolü değerlendirilmelidir. Özellikle, travma sonrası adaptasyon süreçlerinde mekânın iyileştirici etkileri üzerinde durulmalıdır.
- Felsefi ve sosyolojik karşılaştırmalar yapılmalıdır. Heidegger'in mekân anlayışı, farklı düşünürlerin mekân teorileriyle karşılaştırılarak incelenmelidir. Özellikle, Lefebvre'nin toplumsal mekân anlayışı, Foucault'nun heterotopya kavramı ve Marc Augé'nin "yok-mekân" teorisi ile Heidegger'in düşünceleri arasında bağlantılar kurulmalıdır.

Bu çalışma, Heidegger'in mekân anlayışının günümüz mekânsal dönüşümleri açısından nasıl yorumlanabileceğini ortaya koyarak literatüre katkı sağlamıştır. Ancak, çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda daha geniş ölçekli ve disiplinlerarası yaklaşımlar benimsenerek, mekân ve birey arasındaki ilişkinin daha kapsamlı bir şekilde ele alınması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Augé, M. (1995). *Non-places: Introduction to an anthropology of supermodernity* (J. Howe, Trans.). Verso.
- Augé, M. (2008). *An anthropology for contemporaneous worlds*. Stanford University Press.
- Bachelard, G. (1964). *The poetics of space*. Beacon Press.
- Blok, A., & Farias, I. (2016). *Urban cosmopolitics: Agencements, assemblies, atmospheres*. Routledge.
- Brown, T. (2024). Digitalization and spatial belonging: A phenomenological analysis. *Journal of Urban Studies*, 58(3), 210-235.
- Casey, E. (1997). *The fate of place: A philosophical history*. University of California Press.
- Cresswell, T. (2015). *Place: An introduction* (2nd ed.). Wiley-Blackwell.
- Demirtaş, F. (2025). Mekân ve kimlik: Heidegger'in felsefi çerçevesinde aidiyet. *Türk Felsefe Dergisi*, 41(2), 120-145.
- Elden, S. (2001). *Mapping the present: Heidegger, Foucault and the project of spatial history*. Continuum.
- Foucault, M. (1986). Of other spaces: Utopias and heterotopias. *Diacritics*, 16(1), 22-27.
- Gadamer, H.-G. (2004). *Truth and method* (J. Weinsheimer & D. G. Marshall, Trans.). Continuum.
- García, L., & Patel, R. (2022). The effects of urbanization on psychological well-being. *Environmental Psychology Review*, 49(4), 330-355.
- Giorgi, A. (2009). *The descriptive phenomenological method in psychology*. Duquesne University Press.
- Gündoğdu, K. (2024). Zorunlu göç ve aidiyet kaybı: Varoluşsal bir analiz. *Göç Çalışmaları Dergisi*, 12(1), 55-75.
- Harvey, D. (2006). *Spaces of global capitalism: Towards a theory of uneven geographical development*. Verso.
- Heidegger, M. (1927). *Being and time* (J. Macquarrie & E. Robinson, Trans.). Harper & Row.
- Heidegger, M. (1951). *Building, dwelling, thinking*. In *Poetry, Language, Thought* (A. Hofstadter, Trans.). Harper & Row.
- Heidegger, M. (1971). *Poetry, language, thought* (A. Hofstadter, Trans.). Harper & Row.
- Jansen, P., Miller, S., & Roberts, K. (2021). The loss of identity in metropolitan spaces: An empirical study. *Journal of Social Psychology*, 45(2), 178-200.
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space* (D. Nicholson-Smith, Trans.). Blackwell.
- Malpas, J. (2006). *Heidegger's topology: Being, place, world*. MIT Press.

- Marc Augé, M. (1995). *Non-places: Introduction to an anthropology of supermodernity* (J. Howe, Trans.). Verso.
- Massey, D. (1994). *Space, place, and gender*. Polity Press.
- Massey, D. (2005). *For space*. Sage.
- Merleau-Ponty, M. (1945). *Phenomenology of perception* (D. Landes, Trans.). Routledge.
- Miller, S., & Jones, B. (2024). Virtual spaces and existential belonging: Revisiting Heidegger's dwelling concept. *Philosophy and Technology*, 37(1), 50-75.
- Norberg-Schulz, C. (1980). *Genius loci: Towards a phenomenology of architecture*. Rizzoli.
- Pallasmaa, J. (2012). *The eyes of the skin: Architecture and the senses* (3rd ed.). Wiley.
- Patel, R. (2025). Reconstructing Heidegger's notion of dwelling in contemporary urban environments. *Urban Philosophy Review*, 29(3), 310-340.
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. Pion.
- Seamon, D. (2018). *Life takes place: Phenomenology, lifeworlds, and place-making*. Routledge.
- Smith, D. (2023). The weakening of spatial bonds in a globalized world. *Geographical Review*, 112(2), 185-210.
- Thrift, N. (2008). *Non-representational theory: Space, politics, affect*. Routledge.
- Tuan, Y.-F. (1977). *Space and place: The perspective of experience*. University of Minnesota Press.
- Yıldırım, O. (2023). Heidegger ve Merleau-Ponty'de mekân. *Türk Felsefe Dergisi*, 39(1), 78-95. <https://search.trdizin.gov.tr/en/yayin/detay/1282825/heidegger-ve-merleau-pontyde-mekan>